

KODEKS ETIKE MEDICINSKIH SESTER IN ZDRAVSTVENIH TEHNIKOV SLOVENIJE – 2005

Skupščina Zbornice zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije je na svoji 16. skupščini 17. 2. 2005 sprejela dopolnjeni Kodeks etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije.

Upoštevanje določb Kodeksa etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije je obvezno za vsako medicinsko sestro in druge člane negovalnega tima.

V tem dokumentu sta uporabljena izraza:

- **medicinska sestra**, ki vključuje naslednje poklice: srednja medicinska sestra, zdravstvena tehničarka/zdravstveni tehnik, tehnik/ca zdravstvene nege, višja medicinska sestra/višji medicinski tehnik, diplomirana medicinska sestra/diplomirani zdravstvenik, profesor/ica zdravstvene vzgoje in druge medicinske sestre s fakultetno izobrazbo;
- **pacient**, ki je po definiciji Svetovne zdravstvene organizacije oseba, ki zdrava ali bolna vstopa v sistem zdravstvenega varstva.

V besedilu uporabljeni izrazi se nanašajo na oba spola.

PREDGOVOR

»Temeljna naloga medicinske sestre je krepitev zdravja, preprečevanje bolezni, obnavljanje zdravja ter lajšanje trpljenja. Z zdravstveno nego so neločljivo povezane človekove pravice, posebej pravica do življenja in spoštovanja človekovega dostojanstva.«

ICN, Kodeks etike 2000

Delo medicinske sestre močno vpliva na zdravje in življenje ljudi. S tem prevzema veliko odgovornost, ki je ni mogoče opredeliti samo z zakoni in predpisi, pomembna je etična drža posameznika, ki izhaja iz njegovih moralnih vrednot.

Kodeks etike ima namen pomagati medicinski sestri pri oblikovanju etičnih vrednot in je vodilo ter spodbuda pri delu v praksi zdravstvene nege.

Medicinska sestra je zagovornica koristi pacienta in mu nudi fizično, psihično, socialno duhovno ter moralno podporo.

Kodeks je namenjen vsem medicinskim sestram in njenim sodelavcem v negovalnem timu. Za dijake in študente zdravstvene nege služi kodeks kot opora pri oblikovanju lastnih etičnih in moralnih stališč kot vir znanja ter refleksije. Medicinski sestri, ki že opravljajo poklic, pa je podlaga za etično presojo njenega dela.

Spoštovanje in razvijanje humanih vrednot poklica omogoča medicinski sestri osebno rast ter zadovoljstvo pri delu.

MEDICINSKA SESTRA IN PACIENT

NAČELO I

Medicinska sestra skrbi za ohranitev življenja in zdravja ljudi. Svoje delo je dolžna opravljati humano, strokovno in odgovorno ter v odnosu do pacienta spoštovati njegove individualne navade, potrebe in vrednote.

Standardi:

- Dejavniki, kot so rasa, narodnost, vera, socialni položaj, spol, starost, zdravstveno stanje ali politično prepričanje ne smejo vplivati na odnos do pacienta.
- Individualni programi zdravstvene nege zahtevajo celostno obravnavo posameznika, družine in skupnosti. Vključujejo fizične, psihične, socialne in duhovne potrebe pacienta in upoštevajo njegovo kulturo ter osebna prepričanja.
- Medicinska sestra v sodelovanje s pacientom vključuje v obravnavo tudi člane družine ter zanj pomembne druge.

NAČELO II

Medicinska sestra spoštuje pravico pacienta do izbire in odločanja.

Standardi:

- Medicinska sestra je zagovornica pacienta in njegovih pravic.
- Medicinska sestra informira pacienta na podlagi resnice, razumljivo in obzirno.
- Informirano soglasje pacienta je pogoj, da medicinska sestra sprejeme odločitev o predvidenem programu zdravstvene nege.
- Soglasje je proces, pri katerem pacienta aktivno sodeluje in ima pravico sprejeti ali zavrniti postopke zdravstvene nege.
- Medicinska sestra za pridobitev soglasja pacienta ne sme uporabljati statusne moči, prisile ali ga zavajati; med njima naj vlada partnerski odnos.
- Medicinska sestra oceni avtonomijo pacienta, ki so mu bolezen ali drugi dejavniki začasno ali trajno zmanjšali sposobnost samoodločanja. Pacientu nudi možnost izbire v okviru njegovih sposobnosti. Pomaga mu, da vzdržuje oziroma znova pridobi zanj najvišjo možno stopnjo avtonomije.
- Kadar se vprašanja pacienta nanašajo na področja zunaj zdravstvene nege, ga medicinska sestra napoti k ustreznemu strokovnjaku.
- Medicinska sestra v skladu s celostno obravnavo pacienta spoštuje njegovo izbiro tudi na področju komplemetarnega in naravnega zdravilstva.

NAČELO III

Medicinska sestra je dolžna varovati kot poklicno skrivnost podatke o zdravstvenem stanju pacienta, o vzrokih, okoliščinah in posledicah tega stanja.

Standardi:

- Za poklicno skrivnost šteje vse, kar medicinska sestra pri opravljanju svojega poklica izve o pacientu ter o njegovih osebnih, družinskih in socialnih razmerah, pa tudi vse informacije v zvezi z zdravstveno nego, ugotavljanjem bolezni, zdravljenjem, spremljanjem zdravstvenega stanja in rehabilitacijo.

- Medicinska sestra je dolžna varovati poklicno skrivnost pred družinskimi člani pacienta ali zanj pomembnimi drugimi, če se je pacient tako odločil. Enako velja tudi po njegovi smrti.
- Dolžnosti varovanja poklicne skrivnosti lahko medicinsko sestro razreši pacient sam ali sodišče, za mladoletne osebe in osebe pod skrbništvom pa starši oziroma skrbniki.
- Medicinska sestra je pristojna dajati podatke o zdravstvenem stanju in počutju pacienta z vidika zdravstvene nege in oskrbe.
- Dolžnost zdravstvenega zavoda je, da vzpostavi tak način vodenja dokumentacije in informacijskega sistema, ki zagotavljata zaupnost pacientovih podatkov.

Omejitve:

- Medicinska sestra se moralno ni dolžna držati poklicne molčečnosti, če bi bila zaradi pomanjkanja informacij ogrožena varnost pacienta, družine ali skupnosti. Če se medicinska sestra sooča z nujnostjo razkriti podatke, naj bodo informirani le tisti, ki bodo po njeni presoji preprečili škodljive posledice neinformiranja.

NAČELO IV

Medicinska sestra spoštuje dostojanstvo in zasebnost pacienta v vseh stanjih zdravja, bolezni in ob umiranju.

Standardi:

- Medicinska sestra mora izvajati svojo dejavnost na način, ki vključuje pacienta kot enkratno, neponovljivo osebnost z vsemi njegovimi posebnostmi.
- Medicinska sestra upošteva ter spoštuje pravico **pacienta** do zasebnosti, še posebej, kadar gre za njegovo intimnost, upanje, strah, trpljenje ter bolečino.
- Medicinska sestra umirajočemu pacientu omogoča kakovostno zdravstveno nego in oskrbo, razumevajoč odnos, lajšanje trpljenja, upanje, izpoved verskega prepričanja, občutek varnosti ter mirno in dostojanstveno smrt.
- Medicinska sestra posveča posebno pozornost in pomoč svojcem umirajočega ali umrlega in zanj pomembnim drugim.

NAČELO V

Medicinska sestra nudi pacientu kompetentno zdravstveno nego.

Standardi:

- Medicinska sestra je pri opravljanju svojega poklica v okviru svoje strokovne usposobljenosti samostojna in neodvisna ter za svoje delo odgovorna pred svojo vestjo, pacientom in družbo.
- Pristojnost medicinske sestre je, da odloča, načrtuje, izvaja in nadzira zdravstveno nego. V procesu zdravstvene nege je odgovorna medicinski sestri – vodji negovalnega tima.
- Medicinska sestra ima dolžnost in odgovornost, da svoje strokovno znanje nenehno izpopolnjuje.
- Pridobljeno strokovno znanje je medicinska sestra dolžna posredovati vsem članom negovalnega tima.

- Medicinska sestra si prizadeva za razvoj in napredek stroke zdravstvene nege. Aktivno vodi znanstvenoraziskovalno delo za področje zdravstvene nege in sodeluje pri njem ter v praksi uporablja izsledke raziskav.
- Medicinska sestra je soodgovorna v skrbi za zdravje in življenje ljudi, zato je dolžna delovati zdravstvenovzgojno.
- Medicinska sestra ne sme odkloniti nujne medicinske pomoči, ustrezne njeni strokovni usposobljenosti, ne glede na to, ali je za to pomoč izrecno zaprosena.
- Medicinska sestra ne izvaja postopkov, za katere nima ustreznih znanj in izkušenj.
- Medicinska sestra se mora odzvati na delo v izjemnih razmerah, zavedajoč se moralne in človeške odgovornosti.

Omejitve:

- Medicinska sestra lahko odkloni izvedbo postopka ali posega, če sodi, da ni v skladu z njeno vestjo ali mednarodnimi pravili medicinske etike.
- Medicinska sestra mora o svojem ugovoru vesti obvestiti zdravstveni zavod. Zdravstveni zavod mora to upoštevati in pacientom zagotoviti možnost za nemoteno uveljavljanje pravic iz zdravstvenega varstva.
- Medicinska sestra ne sme zlorabiti medsebojnega zaupanja s pacientom ali možnosti prilastitve njegove lastnine.
- Medicinska sestra odkloni darilo, uslugo, gostoljubnost in komercialni interes, če jih je mogoče razlagati kot prizadevanje, da bi z nedopustnim vplivom dosegla kakršno koli ugodnost zase ali za pacienta.

NAČELO VI

Delovanje medicinske sestre temelji na odločitvah v korist pacienta.

Standardi:

- Medicinska sestra se zavzema za take razmere pri delu, ki bodo omogočale izvajanje zdravstvene nege v skladu z vrednotami in standardi tega kodeksa etike.
- Medicinska sestra upošteva načela strokovnega ravnanja in odkloni vsakršen poseg, ki bi po njenem strokovnem in etičnem prepričanju in vesti lahko bil neetičen ali za pacienta škodljiv.
- Delovanje medicinske sestre mora temeljiti na odločitvah, ki pacientu krepijo, ohranjajo in obnavljajo zdravje ter lajšajo trpljenje.
- Odnos medicinske sestre do pacienta ne sme biti pogojen z namenom pridobivanja lastnih koristi.
- Vodilna medicinska sestra si prizadeva vzpostaviti tak sistem organizacije dela, ki bo omogočal čim višjo kakovost zdravstvene nege ter ščitil pacienta pred nestrokovnim, neetičnim in samovoljnim ravnanjem članov negovalnega tima.
- Medicinska sestra pomaga članom negovalnega tima pri reševanju etičnih dilem in sprejemanju etičnih odločitev.
- Medicinska sestra, ki opravlja pedagoško delo, zagotavlja, da je praktično delo ob pacientovem strokovno in etično.
- Medicinska sestra – mentorica zagotavlja, da so študenti in dijaki seznanjeni s kodeksom etike, ga razumejo in ravnaajo v skladu z njegovo vsebino.

MEDICINSKA SESTRA IN SODELAVCI

NAČELO VII

Zdravstvena obravnava pacienta naj predstavlja skupno prizadevanje strokovnjakov različnih zdravstvenih poklicev: medicinska sestra se zaveda poklicne pripadnosti ter priznava in spoštuje delo sodelavcev.

Standardi:

- Sodelovanje med medicinskimi sestrami in drugimi zdravstvenimi delavci in sodelavci naj temelji na partnerskem odnosu in spoštovanju posameznika.
- Stanovska pripadnost in poklicna dolžnost zavezujeta medicinsko sestro, da ne odreče pomoči drugi medicinski sestri, če jo ta zaprosi.
- Medicinska sestra upošteva strokovne in življenjske izkušnje starejših medicinskih sester.
- Medicinska sestra mlajšim sodelavcem omogoča strokovni, osebni in karierni razvoj.
- Medicinska sestra namenja posebno skrb in pozornost študentom in dijakom zdravstvenih in drugih šol ter pripravnikom.
- Medicinska sestra skrbi za dobre medsebojne odnose v delovnem okolju.
- Medicinska sestra o nestrokovnem ali neetičnem ravnanju poroča odgovornim osebam ali organom Zbornice – Zveze.
- Medicinska sestra si prizadeva za prijazno in nenasilno delovno okolje in upošteva stanovsko solidarnost.
- Medicinska sestra deluje in ravna v skladu z dokumentom »Podoba medicinske sestre«.

MEDICINSKA SESTRA IN DRUŽBA

NAČELO VIII

Medicinska sestra ravna v skladu z usmeritvami, ki zagotavljajo boljše zdravje in nadaljnji razvoj zdravstva.

Standardi:

- Medicinska sestra skupaj z drugimi zdravstvenimi delavci in ostalimi državljani sodeluje pri načrtovanju in izvajanju programov zdravstvenega varstva.
- Medicinska sestra je pobudnica aktivnosti, ki so v širšem družbenem interesu, in jih podpira.
- Medicinska sestra ima pravico in dolžnost, da si preko svojih strokovnih in drugih organizacij prizadeva za prepoznavnost in ugled zdravstvene nege v družbi, ustrezne delovne razmere, primerno plačilo za delo ter pravno zaščito opravljanja dejavnosti.
- Medicinska sestra skrbi za varno in zdravo okolje.
- Medicinska sestra podpira zdrav življenjski slog posameznikov, skupin in lokalne skupnosti.

MEDICINSKA SESTRA IN POKLICNE ORGANIZACIJE

NAČELO IX

Poklicne organizacije medicinskih sester sprejemajo odgovornost za upoštevanje in razvijanje etičnih načel v zdravstveni negi.

Standardi:

- Poklicna združenja medicinskih sester aktivno podpirajo in razvijajo izobraževanje o etičnih vidikih zdravstvene nege, ki naj bo dostopno vsem medicinskim sestram.
- Medicinska sestra s svojim etičnim in moralnim ravnanjem dviguje ugled poklica in poklicnih organizacij v družbi.

PODOBA MEDICINSKE SESTRE

**ZBORNICA ZDRAVSTVENE NEGE SLOVENIJE – ZVEZA DRUŠTEV
MEDICINSKIH SESTER IN ZDRAVSTVENIH TEHNIKOV SLOVENIJE
sprejeto na 14. redni skupščini Zbornice – Zveze 1.3.2003**

Medicinska sestra je oseba, ki je zaključila najmanj dvanajstletno splošno in/ali strokovno izobraževanje in končala visoko strokovno izobraževanje s področja zdravstvene nege ter ji je ustrezní organ podelil pravico za samostojno delo v zdravstveni dejavnosti. V okviru svojih kompetenc je usposobljena za zadovoljevanje potreb po zdravstveni negi in oskrbi, za zdravstveno vzgojo in izobraževanje, za organizacijo dela in razvojno raziskovalno dejavnost.

Dejavnost zdravstvene nege v skladu s svojo strokovno usposobljenostjo samostojno opravljajo naslednji poklici: srednja medicinska sestra, zdravstvena tehničarica/zdravstveni tehnik, tehnik/ica zdravstvene nege, višja medicinska sestra/višji medicinski tehnik (tudi specialist/ka), diplomirana medicinska sestra/diplomirani zdravstvenik, tudi specialist/ka), profesor/ica zdravstvene vzgoje, (diplomirani/a) babica/babičar in druge medicinske sestre s fakultetno izobrazbo.

Področje dela medicinske sestre je zdravstvena nega, ki je pomemben del zdravstvenega sistema v vsaki družbi. Medicinska sestra je nosilka in izvajalka zdravstvene nege, ki jo je definiral Mednarodni svet medicinskih sester – International Council of Nurses - ICN in se glasi:

»Zdravstvena nega obsega samostojno, soodvisno in sodelujočo obravnavo posameznikov vseh starosti, družin, skupin in skupnosti, bolnih in zdravih ter v vseh okoljih. Vključuje promocijo zdravja, preprečevanje bolezni ter skrb za bolne, invalidne in umirajoče ljudi. Glavne naloge zdravstvene nege so tudi zagovorništvo, promoviranje varnega okolja, raziskovanje, sodelovanje pri oblikovanju zdravstvene politike ter managementa zdravstvenih sistemov in izobraževanja ter vzgoje.«

Medicinska sestra je usposobljena strokovnjakinja za celostno (holistično) obravnavo posameznikov in skupin, ki avtonomno prevzema naloge in odgovornosti v sistemu zdravstvenega varstva, socialnega varstva in področja šolstva. Je samostojna strokovnjakinja v negovalnem timu in članica zdravstvenega tima, v katerem si z drugimi strokovnjaki deli vloge v zdravstveni obravnavi pacienta. Išče učinkovite poti za spoštljive,

strpne, razumevajoče in dobre medsebojne odnose na delovnem mestu, ki so temelj kakovostnega, uspešnega in učinkovitega dela in so bistvene za zadovoljstvo posameznika, skupine in institucije.

Človek, zdrav ali bolan (pacient, varovanec, uporabnik, klient,...) je osrednji namen njenega delovanja, enkratno in neponovljiv v času in prostoru in zato najvišja vrednota vrednostnega sistema medicinske sestre. Skozi njeno delovanje je zaznati celostno skrb za posameznika, ki je pred njenim lastnim interesom. Sposobnost doživljanja in razumevanja človeka kot celote telesnega, duševnega, duhovnega in socialnega bitja usklajuje s svojimi znanji, izkušnjami in sposobnostmi ob nenehnem prilagajanju in spreminjanju svojega pozitivnega odnosa do sebe, do drugih in do okolice.

Vrednota zdravstvene nege je tudi znanje, zato medicinska sestra nenehno vzpodbuja strokovno okolje za nadaljnje pridobivanja znanja in spretnosti, za strokovni razvoj in izgradnjo osebne in strokovne rasti. Medicinska sestra izvaja in vzpodbuja raziskovalno dejavnost ter sodeluje v raziskovalnih projektih.

Podobo medicinske sestre oblikujeta dva enako pomembna dela: osebnostna podoba in posebne poklicne lastnosti.

- Osnovni pogoj za osebnostno podobo medicinske sestre je telesna, duševna, duhovna in socialna zrelost; pomembna je sposobnost sožitja z ljudmi, humanost, sposobnost empatije. Osebnostno podobo sestavljajo njene temeljne človeške lastnosti, kot so človekoljubnost, dobrohotnost, optimizem, spoštljivost, strpnost in druge. Na osnovnem človeškem liku slonijo tudi posebne poklicne poteze medicinske sestre.
- Strokovna usposobljenost, pripadnost poklicni skupini, samostojnost, prijaznost, razumevanje, sprejemanje drugačnosti, doslednost, strpnost, umirjenost, zaupljivost in drugo so posebne poklicne lastnosti, ki izstopajo pri njenem delu s pacientom.

Medicinska sestra spoštuje temeljne človekove vrednote, kar ji omogoča, da svoje poklicno poslanstvo uspešno opravlja. Sledi naj moralnemu nauku, da ne stori drugemu tega, kar ne želi, da bi drugi storili njej.

Posebno pomembno vrednoto predstavlja zdravje; skrb za zdravje je dolžnost in odgovornost do nje same in do drugih, je njena notranja vrednostna vedenjska namera.

Medicinska sestra predstavlja svojo poklicno skupino najprej s samopodobo (identiteto), katere del je strokovna podoba. Primeren videz, obnašanje in vedenje so temelji njene suverenosti, znak samozavedanja in predstavljajo odnos do poklica, do drugih ljudi, do položaja in do institucije. Medicinska sestra se mora zavedati, da vsako njeno neustrezno, lahkomišno, nečastno in ponižujoče dejanje prizadene ne samo paciente, temveč tudi druge pripadnike poklicne skupine.

Meja med zasebnim in poklicnim življenjem medicinske sestre je zaradi pričakovanja družbe težko določljiva. Družba pričakuje, da medicinska sestra tudi zunaj delovnega okolja pomaga človeku.

Za svojo osebno rast in razvoj, za razvoj stroke, pa tudi za boljšo lastno osveščenost in obveščenost se medicinska sestra prostovoljno vključuje v organizacije (regijsko društvo, stanovski sindikat, strokovne sekcije, nevladne, politične, humanitarne in druge organizacije in združenja) z namenom krepitev stanovskega združevanja, solidarnosti in vpliva na aktualna dogajanja doma in v svetu.

Medicinsko sestro zavezuje Kodeks etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije.

Ljubljana, 17. 2. 2005